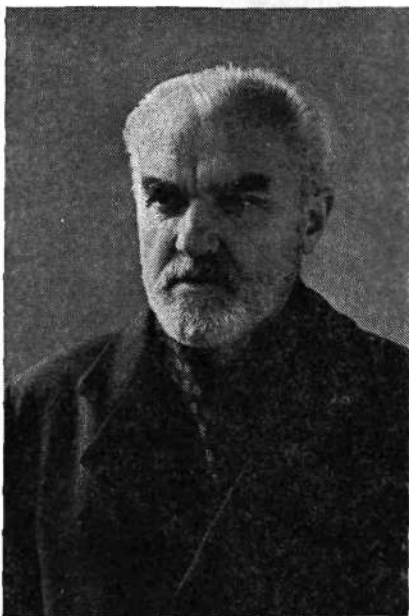

Zavezani slovenski besedi: František Benhart*

František
Benhart

Pri mariborski Založbi Obzorja je pravkar izšla knjiga vaših esejev, razmišljanj in kritik, posvečenih predvsem slovenski literaturi; že ko so ti zapisi izhajali sproti v Sodobnosti, so naši bralci opazili vaše presenetljivo poznavanje slovenske literature in, rekel bi, že kar nekakšno ljubezen do nje. Kaj za vas ta knjiga pomeni in kakšen je vaš »ljubezenski« odnos do slovenske literature?

Pravzaprav bi moral uvodoma poudariti, da ne gre pri meni v tej zvezi obravnavati slovenske literature ločeno od slovenske zemlje in slovenskega jezika. Ta dva, zemljo in jezik, sem vzljubil mnogo prej, ko o njuni literaturi še nisem vedel prav nič. To je bilo marca 1939, ko smo pregnanci iz takratne Podkarpatske Rusije potovali prek Romunije in Jugoslavije domov na že zasedeno Češko. Slovenijo sem, še ne petnajstleten deček, videl iz vlaka in s kolodvora, točneje na kolodvoru, in sicer mariborskem, kamor so se ob tej priliki navalile množice Slovencev, da bi skupaj z nebogljenimi Čehi manifestirale za slovanstvo in za svobodo. Že tu je vzklikala ljubezen do Slovenije. In do slovenščine — kajti tu sem, poleg drugih stvari, dobil »zgodovinsko« propagandno brošurico (18 strani — še danes jo hranim kot redko dragocenost), preprosto naslovljeno »MARIBOR. Jugoslavija« in napisano v slovenščini, srbohrvaščini (posebej za Hrvate in Srbe) in češčini (tako brezhibnega češkega teksta, tiskanega v Sloveniji, od takrat res nisem videl!). Ali vam lahko obnovim prvi stavek tega besedila, ki me je tako usodno očaralo že s samim besednim zvenom? (*Seveda, zakaj pa ne!* slišim odgovor čez

* S pričujočo številko uvajamo novo rubriko, s katero želimo поблиže seznaniti naše bralce vsaj z najpomembnejšimi prevajalci slovenske literature v drugih republikah in tujini; ob pogovoru bomo objavljali, za »pokušino«, tudi cikle pesmi ali odlomke proze, potopisa, kritike predstavljenega avtorja. Rubriko začenjamo z našim starim znancem, Čehom Františkom Benhartom. Ur.

Alpe.) Tu je: Tam, kjer prehajajo Alpe prek sredogorskega Pohorja in hribovitega Kozjaka z Dravskim poljem in Slovenskimi goricami v nižine Srednjega Podonavja, leži na bregovih Drave Maribor, sončno in zeleno mesto v sredi med vinogradniškimi goricami na severu, žitnimi polji na jugu ter listnatimi in iglastimi gozdovi na zahodnih gorskih obronkih. Ta stavek sem znal na pamet in on me je, lahko rečem, po končani vojni pripeljal k študiju slovenistike. Še leta 1946, ko sem kot štipendist prvič prišel v Slovenijo, sta me privlačila slovenska zemlja in slovenski jezik, medtem ko je bila slovenska književnost zame, kljub določnemu skupku šolskega znanja, v bistvu terra incognita. To se je kajpak potem z leti spreminjalo. Slovenije ni bilo mogoče obiskati, slovenščino pa sem slišal (slabo) samo po radiu: besedo je torej dobila slovenska literatura. »Ljubezenski« odnos? Ja, pravzaprav. Povrhu pa me je po letu 1969 ta »ljubica« začela preživljati, česar se nikdar prej ne bi nadejal. Brez tega bistvenega »premika« ne bi moglo priti do lepe vrste v češčino prevedenih slovenskih del in tudi ne do moje knjige, ki so jo pravkar izdali v Mariboru. Vesel sem je, seveda. V glavnem zato, ker potrjuje kontinuiteto — kontinuiteto literarnega snovanja v prostoru in času (v Sloveniji in na Češkem, prej, recimo pred dvajsetimi leti, in zdaj) in obenem kontinuiteto mojega kritiškega gledanja prej in zdaj.

Vse, ki vedo o tem vašem »odnosu«, preseneča tudi vaše poznavanje jezika, saj večino stvari pišete neposredno v slovenščini in ne manj dobro kot drugi sodelavci Sodobnosti. Kakšna je bila vaša šola slovenščine?

Predvsem dolgoletna. Res je sicer, da sem že leta 1946 napisal v slovenščini članka Pot češke povojne lirike in Pismo z meje (oddajal ju je takrat bajè radio Ljubljana), moralo pa je biti strašno. Pozneje je že gotovo bilo boljše, saj si s slovarjem veliko pomagaš, toda šele kdaj sredi sedemdesetih let je povsem nepričakovano nastal »kvalitativen skok«: zavedal sem se, da lahko razmišljam v slovenščini, pa ne samo to — da je izredno slastno razmišljati v slovenščini! Najbrž ne (zgolj) zato, ker je prav slovenščina, ampak zato, ker je drug jezik, tuj jezik, »neobrabljen« jezik, ki si ga je človek osvojil toliko, da ga občuti malone domačega. Zdaj se je že nekako normaliziralo, toda takrat, v času po tistem nenadnem »odkritju«, sem se počutil, pa celo ne le duhovno, kot novorojenega, videnje stvari je bilo jutranje sveže, večkrat je prišlo v jezikovnem smislu do kar halucinantnih stanj, kakršna bi bila prej pri meni, pri moji bolj »pritlični« duševnosti, čisto nemogoča. To svojo izkušnjo seveda nikdar ne bi razglašal za priporočljivo pot do obvladanja kakšnega jezika. Moral bi govoriti o (pametni?) stopnji poglobljenosti v tajnosten svet jezika, o skoraj popolni iztrganosti iz družbenega okolja, o človeški samoti, o izoliranosti, ki v njej »normalno« bitje težko zdrži dlje časa (več let) brez negativnih posledic — to pa pustimo stran.

Pogosto prihajate v Slovenijo, bolj kot večina nas ste jo podolgem in počez že večkrat prepešali, hkrati pa se skoraj ob nobenem teh vaših obiskov v Sloveniji ni mogoče srečati z vami, kot da je stik z na-

ravo pomembnejši od srečanj z ljudmi, čeprav se z mnogimi izmed njih intenzivno ukvarjate, spremljate že leta in leta njihovo delo . . . ?

Besedo narava bi tu najrajši nadomestil ali pa dopolnil z besedo pokrajina. Zato, ker ta beseda (lahko) vsebuje tudi še človeka, medtem ko se je iz narave človek kot tak s svojo komično »premagateljsko« slo že dokončno izobčil. Res je, da se mi v Ljubljani, kadarkoli pridem sem, vedno zelo mudi ven, na podeželje. Pa ni to beg pred Ljubljano in Ljubljanci oz. ljubljanskimi pisatelji (imam med njimi več starih prijateljev), ampak strah, da mi bo ostalo premalo časa (premalo ga je zmerom tako in tako) za moje »kotičke«, namreč tiste, kjer še nisem bil. Ne, ne gre za to, da pridem v vsako luknjo, da na mojem zemljevidu ne ostane nič belih lis, prej me poganja radovednost, nad čim bom spet tam in tam presenečen, ker se mi bo spet »razodelo«, pred čim bom ostrmel. Moram reči: kolikokrat v življenju sem že bil v svojih pričakovanih razočaran, toda na svojem potepanju za slovenskimi »kotički« še nikdar. Tako raznolika je slovenska zemlja — najbrž bo držalo, da jo poznam bolje kot marsikateri Slovenec, pa vendar me zna očarati s svojimi novimi in novimi obrazi znova in znova, tako da se ta hip znajdem obnem kot tujec in domačin, ali bolje povedano, je še nekaj drugega, od drugod nepoznanega: nekak posrečen ekstrakt in zmes obojega. Cilj mojih slovenskih potepanj pa ni samo pokrajina, marveč tudi ljudje kot sestavni del le-te. Sploh največje bogastvo, ki ga v Sloveniji premorem, je poznanstvo z vaščani po vseh koncih in krajih. Že zdavnaj sem se prepričal, da se najvišja modrost in žlahtnost naroda skriva prav tu, nezapažena in obrnjena vase, v svoj deloven svet, ki je sicer tudi njuno povezan s tem našim vsiljenim skupnim svetom vsemogočnega denarja, ki pa si kljub vsemu zna na poseben način ohraniti v jedru še neokrnjeno avtonomijo. Seveda mislim predvsem na notranje dimenzije tega sveta. Kaj vse so ti ljudje doživeli in pretrpeli, pred vojno, v vojni in po vojni, kolikšna nepravilnost jih je doletela, in — kdo ve — mogoče prav zato izžarevata iz njih neka pomirjujoča in nalezljiva izravnost in dobrota, skupaj z njima pa tudi razumevanje celo za tiste, ki se z njimi ter njihovimi početji nikakor ne morejo strinjati, kajti so z vsem svojim bistvom, tihim, toda neomajnim, zoper bučne parole poklicnih proslavljalcev in zapravljalcev. To so pravi dediči padlih partizanov, čeprav jim niti na misel ne pride, da bi se sami imeli za to. Z večino teh svojih nenačrtovanih znancev sem (ali sem bil) v pismenem stiku in želja po ponovnem srečanju z njimi mi večkrat povzroči preglavico, ker je enako močna kakor veselje do priklicevanja novih »odkritij« te vrste. Takšnih preprostih, še vedno »naravnih« ljudi se ne manjka niti v Ljubljani in drugih mestih, samo redkejši so in jih je vsekakor težje odkriti. In pisatelji, to je zame posebno poglavje. Že od prej, od začetka kritiškega posla pred desetletji, sem vaje posvečati svojo pozornost delom, ne pa njihovim avtorjem. To se pravi, pisateljev se sicer ne izogibam, poiščem pa koga od njih le takrat, ko ne ostaja nič drugega.

Bibliografija slovenskih del, prevedenih v tujini, kaže, da smo Slovenci na Češkem »najbolj doma«, največ naših knjig je izšlo pri vas, in

kar je zelo pomembno, izhajajo redno, domala nepretrgoma: je to dokaz, da obstaja med Čehi in Slovenci neka globlja kulturna zveza ali pa ste morda na Češkem do vseh tujih literatur tako odprti?

Vprašanje odprtosti do tujih literatur je varljivo. Včasih moramo biti Čehi še bolj odprti, kakorkoli tega tista tuja literatura s svojimi objektivnimi vrednotami ne zasluži. Sicer pa že od nekdanj prevajamo veliko, ne vem ex abrupto povedati, katero literaturo manj (manj zasluženo), katero pa bolj. Prevajanje slovenske književnosti je brez dvoma od začetka stvar posebne naklonjenosti, katera neprenehoma traja, ne da bi mogla v vsakem času (v vsakem »vremenu«) priti enako svobodno do veljave. Na primer po letu 1945 in 1956 je zažarela za slovenske knjige zelena luč, od tega časa do danes pa se spreminjamo, v glavnem po političnih vetrovih, ki so potegnili — ali se je vsaj zdelo, da bodo potegnili — nad skledico češke dežele. Ne bi rekli, da so vetrovi tako relevantni faktorji v literarnem in sploh kulturnem dogajanju. Zlasti direktorje založb si je nestvarno zamišljati brez dvignjenega naslinjenega kazalca. Še danes. Morda bi se zdelo, da so zadnji časi ugodni za pot slovenskih literarnih del v češko podobo, pa ni tako. Spodaj, med uredniki založb, vlada večinoma trajno zanimanje, toda vodstva niso pripravljena tvegati posledic v morebitnem naglo spremenjenem političnem razpoloženju. Če kljub temu izhajajo v češčini slovenska dela skoraj redno, recimo vsako leto eno ali dve, izjemoma tudi več, je to zasluga osebnih kontaktov, ne pa avtomatskega delovanja stvari, čeprav bi nam vsem bilo to drugo mnogo bolj všeč. Večkrat sem ob različnih priložnostih opozarjal, da bi morali pro futuro slovenski literarni forumi (založbe, revije, pisateljsko društvo) posvečati pozornost zainteresiranju čeških založbenških urednikov. Podcenjevanje te zadeve lahko pripelje do nove »ledene dobe« v odnosih tudi brez poslabšanja »vremen« v političnem smislu. Ilustracija: navkljub piranskemu »slovensko-češkoslovaškemu« Belemu križu je založba Zveze čeških pisateljev Čs. spisovatel danes edina češka večja založba, katera v 35. letih obstoja še ni izdala slovenske knjige.

Katera slovenska dela ste že prevedli in katere so vaše pomembnejše (monografske ali panoramske) revialne objave zlasti slovenske poezije, ki pač teže kot proza najde založnika za knjižno izdajo?

Naj navedem izdane prevode knjig, kot so izhajali: Karel Grabeljšek: Dolomiti se krušijo. Anton Ingolič: Tvegana pot. Anton Ingolič: Vinski vrh. Prežihov Voranc: Jamnica. Prežihov Voranc: Solzice. Beno Zupančič: Sedmina. Beno Zupančič: izbor novel Večirek (Veselica). Antologija jugoslovske vojne novele Svítání za tmavých nocí (Svitanja v temnih nočeh — prireditev in prevod večine sem uvrščenih slovenskih novel). Ivan Potrč: Srečanje. Anton Ingolič: Tajno društvo PGC. Ciril Kosmač: Tantadruj (skupaj z Balado o trobenti in oblaku). Mira Mihelič: Mladi mesec. Prežihov Voranc: Samorastniki. Prežihov Voranc: Požganica. Tone Svetina: Ukana I—III. Ciril Kosmač: Pomladni dan. Beno Zupančič: Plat zvona. Jože Udovič: izbor pesmi Ostrovy jasu (Otoki jasnine). Kajetan Kovič: Ne bog ne žival. Ivan Potrč: izbor no-

vel Poslouchej řeku (Poslušaj reko). Mira Mihelič: Hiša večera. Ivo Zorman: Draga moja Iza. Beno Zupančič: Golobnjak. Do zdaj torej 27 knjig. Prej ko bo ta intervju izšel, bo zunaj še osemindvajseta: Janez Stanič: Znana in neznana Sovjetska zveza. — Večje revialne objave slovenske poezije: Tednik Květy 1965: 12 pesmi (Bor, Murn-Aleksandrov, Kosovel, Gradnik, Destovnik-Kajuh, Jarc, Župančič, Udovič, Kocbek, Levec, Smit, Vipotnik). Stirinajstdnevnik Čs. voják 1965: Ivan Minatti (4 pesmi). Dvomesečnik Světová literatura 1967: Dane Zajc: Jeriha. Květy 1968: 6 pesmi (Vegri, Pavček, Gajšek, Filipič, Kovič, Makarovič). Mesečnik Plamen 1968: Gregor Strniša (10 pesmi). Světová literatura 1973: Jože Udovič (14 pesmi). Čs. voják 1974: 4 pesmi (Bor, Destovnik-Kajuh, Minatti 2). Světová literatura 1977: Tomaž Šalamun (16 pesmi). Světová literatura 1979: Edvard Kocbek (19 pesmi). Světová literatura 1980: Ciril Zlobec (8 pesmi), Kajetan Kovič (9 pesmi), Svetlana Makarovič (9 pesmi). Světová literatura 1982: Tone Kuntner (17 pesmi). — Mogoče bi še veljalo omeniti, da sem za praški radio pripravil 26 sporedov slovenske poezije (24 pesnikov, 120 pesmi). Kar gre za prozo, sem revialno predstavil v Plamenu Zupančiča, Zidarja, Petana in Cimermana, v Květih L. Kovačiča, v Světovi literaturi pa Ingoliča, Prežihovega Voranca, Petana, Lokarja, Kosmača, Zupana, Kocbeka, Vugo, Pečjaka, B. Gradišnika in še koga. Zaradi popolnosti bi moral navesti še prevode novel v raznih zbornikih: Kosmač (dvakrat), Ingolič, Zupančič, Voranc, Potrč, Kavčič, Koprivec, Kocbek in Hieng. Ker pa se vprašanje glasi Kaj ste prevedli, ne pa Kaj je izšlo, sem dolžan dodati: prevedel sem tudi Kocbekovo Tovarišijo in Kosov Oris filozofije, oboje čaka okrog petnajst let, očitno pa bo še naprej, medtem ko prevedeni Šeligov Triptih Agate Schwarzkobler leži v predalu šele osmo leto. Prevod izbranih novel za knjigo jugoslovanske znanstvene fantastike Duhová křídla (Mavrična krila) bi moral zagledati luč sveta leta 1985, leto pozneje pa prevod romana M. Dolenca Vampir z Gorjancev, ki ga bom končal zdaj decembra. Ko sem pa že pri tem, kaj čaka, ne morem mimo prevedenih iger. Jančarjev Dizident Arnož bi moral iziti v Světovi literaturi konec 1985, drugo pa bo ležalo še naprej: Cankar: Pohujšanje, Golia: Svet igračk, Mikeln: Stalinovi zdravniki, Strniša: Žabe, Zupan: Bele rakete in Vuga: Balada o temi. Na koncu pa naj še navedem, da imam poleg 250 objavljenih, v češčino prevedenih (in 25 objavljenih iz češčine v slovenščino prevedenih pesmi) še dokaj bogate zaloge neobjavljenih drobnejših pesniških prevodov.

Veliko ste pisali o posameznih avtorjih. Ali se vam je ob tem in ob prevajanju porodila tudi kakšna sintetična misel o značilnostih slovenske literature, kaj se vam zdi v njej najbolj vredno, v čem pa so njene slabosti? Prosim vas torej za kratko kritiško oceno.

Mislím, da se ne motím, če sliším v vaših treh zadnjih besedah podarek na prvi od njih. Kratko in še kritiško spregovoriti o vrlinah in slabostih slovenske literature, najbrž razumem pravilno, da današnjc, kajti z njo se ukvarjam predvsem. No, ne vem. Poskusimo. Nekaj sem že povedal na tem mestu prav pred letom dni — Zaresnost nerեսnosti. Kot takrat niti zdaj ne more biti govora o vrednotenju, klasifikaciji po-

sameznih značilnosti, ki sem jih in po vsej verjetnosti še bom ugotavljal. Saj je menda prav to najbolj pozornosti vredna značilnost slovenskega slovstva zadnjih let, da se je v smereh in stilih razbohotelo, kot da nobene možnosti ne bi smelo pustiti neizkoriščene, nobene priložnosti zamujene. Ta raznolikost slovstvenih pokrajin me od daleč spominja na raznolikost resničnih slovenskih pokrajin, o kateri sem govoril malo prej. Razlika je kajpada v tem, da od literarnih »kotičkov« ne pričakujem posebnih presenečenj, kaj šele »razodetij«. Gotovo, marsikateri poskus literarnega preverjanja (možnih postopkov in lastnih moči) se izjalovi, ostane le poskus, toda tudi potem gre za manjšo nesrečo, kakor če bi se vse držalo samo izhojenih poti. Izstopanje iz same sebe, zavze-manje distance do same sebe: videti samo sebe od zunaj — to je za literaturo kot celoto vselej koristno in zdravo, tudi kadar ni neposredno povezano s takojšnjimi izrednimi rezultati. Kajti le takrat, ko se literatura zna (in hoče) zavedeti same sebe, sebe v sebi in sebe v svetu, se lahko usposobi za organsko sprejemanje ter »prebavljanje« pobud, ki jih od tega sveta dobiva. Potem tudi (in šele potem) lahko računa na počasne strukturne spremembe, ki bi ji bile kot celoti zagotovo v prid — na primer da se bo znebila kolikokrat čisto odvečne teže v upodabljanju življenjskih tem (za manjše število »objokanih blazin«!), katastrofičnih občutkov v zvezi z narodovo usodo (kompleks majhnosti, neprestane ogroženosti), pretirane zagledanosti v ozko domačo preganjavično zakotnost in se bo naučila vzpostavljati do same sebe tudi bolj — sit venia verbo — lahkomiseln, ne več tako smrtno resen odnos, konkretno, da ji bo prav minevanje postalo bolj samoumevna, naravna stvar, o kateri se ne spleča toliko in večkrat tudi tako prezgodaj razglablja in razglablja. V tem smislu, se mi zdi, se je znala v zadnjem času sprostiti prej proza kot poezija, čeprav je le-ta ponavadi za takšne (in druge) preobrazbe v svoji celoti bolj dovzetna. Pa je značilno, da se ta notranji in ne posebej opazen prelom dogaja v vsej širini literature, po dolgem in počez, ni domena ne proze (v kateri je zdaj bolj očiteno), ne mladega ali mlajšega rodu ustvarjalcev, ne nekako izrazito formirane duhovne struje ali grupacije. Naj še ponovim: to ni vrednotenje, saj se tudi zunaj tega »trends« pojavljajo ter bodo pojavljala dela izredne kakovosti, medtem ko on sam lahko prinaša s sabo veliko konjunkturističnega balasta. Opozoriti sem pač želel na razvojne težnje, ki se mi zdijo plodne in obetavne. Nedvomno bi veljalo spregovoriti o njih obširneje in temeljiteje.

Ali ste kot prevajalec žrtev svoje lastne, izvirne dejavnosti? Vemo nekaj o vaših pesmih, pa o aforizmih . . .

Lahko bi rekel tudi obratno — da je moja izvirna dejavnost, kritika, žrtev prevajanja. Tega pa ne smem reči, saj me je prav prevajanje v zadnjih petnajstih letih preživljalo, in še več: pomagalo mi je, da nisem postal tisto, kar nisem hotel. (Večkrat se zgodi, da človek mora postati, kar noče biti.) Kar se tiče tiste izvirne dejavnosti, ki jo navajate, nimam kaj posebnega povedati o njej. Kvečjemu o tistih treh pikicah, ki sledijo in lahko pomenijo . . . kako neki poimenovati moje pisanje o Sloveniji? Nekaj kot potopis? Dobro, naj bo, četudi ni čisto isto. Najmanj petnajst let se ukvarjam s tem, več kot sto napisanih strani sem že

kdaj opustil in začel po novem konceptu, v zadnjem času pa imam nedopustno dolge izostanke od tega snovanja. Ne morem reči, da mi manjkajo konkretna doživetja (pokrajine, ljudje), četudi doživetij nikdar ni dovolj. So še druge stvari. Beno Zupančič mi je včasih povedal: Ja, ti kaj takega lahko napišeš, jaz ne bi mogel (ker preveč ve). Meni se večkrat zdi, da sem že zamudil pravi trenutek, da sem se že znašel domala v istem položaju kot Zupančič in sploh vsak Slovenec... Upajmo pa, da ne bo tako hudo.

Letos je švedska akademija prisodila vašemu pesniku Jaroslavu Seifertu Nobelovo nagrado. Ste s to odločitvijo zadovoljni? V čem je po vašem Seifert »svetovno« ime?

Jaroslav Seifert je dobil Nobelovo nagrado popolnoma zaslužen. Bilo bi se zgodilo tako verjetno že prej (namreč leta 1981, ob njegovi osemdesetletnici), če ne bi posegle vmes »nečiste sile«. Seifert je kristalno pristen primer umetnika, katerega »razumejo« vsi sloji narodovega telesa in kateri je pravzaprav zaradi tega postal »svetoven«, kakorkoli se oboje, narodno in svetovno, često gleda kot protislovno, kot nepomirljivo nasprotje. Njegova poetika se od dvajsetih let sem ni spremenila, prav tako so isti inspiracijski viri: ljubezen, predvsem do ženske, tudi do rojstnega kraja in do domovine, zvestoba, prijateljem in sebi, svojim mladostnim ciljem ter idealom. Kristalno pristen primer pesnika, ki ni znal izdajati.

Katera so še druga velika češka pisateljska imena, ki bi jih morali tudi Slovenci poznati? Ali vsaj najpomembnejša med njimi...

Brez dvoma bi Nobelovo nagrado zaslužil tudi Vladimír Holan, štiri leta mlajši pesnik kot Seifert (umrl je leta 1980). Bil je celo bolj »svetoven« od njega, če se upošteva odmev njegovega dela v tujini že pred leti. Slovenci ste s Holanovo poezijo seznanjeni razmeroma dobro, in sicer po zaslugi Kajetana Koviča, ki se je po mojem mnenju uvrstil po kvaliteti na prvo med vsemi Holanovimi prevajalci. Izmed živečih čeških pesnikov bi še rad opozoril vsaj na Oldřicha Mikuláška (roj. 1910), ki ga do zdaj, če se ne motim, še nisem srečal predstavljenega v nobeni slovenski reviji. Kar gre za prozo, bi gotovo spadal med Nobelovce Vladislav Vančura (1891—1942), žrtev nacističnega nasilja. Ni sicer postal avtor najširših krogov bralcev, njegov »rokopis« je bil preveč zahteven, lahko bi celo rekel izključen, toda na razvoj češke proze, posebno pa še romana, je imel ogromen vpliv, in sicer predvsem s svojo dosledno »antibeletrizacijsko« naperjenostjo. Splošno se sodi, da je njegov jezik neprevedljiv; tudi jaz mislim tako. Res pa je tudi, da je bilo že več »neprevedljivih« svetovnih avtorjev slej ali prej vendarle prevedenih. Vsekakor se kaj takega lahko posreči samo takrat, ko se najde v vseh pogledih kongenialen prevajalec, ki je v resnici mnogo več kot le prevajalec. Nasproten tip prozaista, ki ga Slovenci prav slabo — če sploh — poznate, je Karel Poláček, tudi žrtev nacizma (1892—1944), še danes zelo priljubljen humorist, ki je v svojih najboljših delih predril globoko v duševno klimo »malega češkega človeka«. Mislim, da je tudi ško-

da, da malokateri današnji slovenski izobraženec ve kaj več o vodilnem češkem kritiku F. X. Šaldi (1867—1937), ki je dobrih petdeset let, razgledan, kot je bil, z bistrogledno, jedko besedo spremljal češko literarno in kulturnopolitično dogajanje. Lahko bi še navedel tega in onega, toda ostanimo pri omenjenih imenih. Manj je včasih bolj kot več.

Kaj sem pri tem pisnem pogovoru z vami prezrl, o čemer bi vi vendarle hoteli kaj reči?

Nekako se mi zdi, da je bilo res kaj prezrto, in sicer tisto glavno — moja kritiška dejavnost. Res je, da sva se vrtela tudi okrog nje, specialno pri njej pa se nisva pomudila. Ampak nič ne de, vsega je že bilo dovolj, končati je treba. Tako in tako ne bi zdaj ničesar rešila.

Ko je padavin preveč

František
Benhart

Gospa mi je rekla, da grem v Čepovan lahko z mlekarjem. Samo da bo zgodaj zjutraj, ob štirih bo treba vstati. Pa ob štirih, zakaj ne, saj bo vsaj dan daljši. Tako zapuščam premočene Lokve zgodaj zjutraj z majčkenim mlekarskim tovornjakom, ki sem ga ujel na cesti v zadnjem trenutku, in se v duhu zahvaljujem gospe iz penziona za nasvet. Mlekar je fejest fant in prav žal mu je, da me ne more peljati še naprej do mojega cilja, kamor sem se namenil, ne da bi bil slutil, kaj vse me ta dan čaka.

V Čepovanu se torej poslovim od ljubeznivega mlekarja in sončno jutro mi pokaže pot gor po stari vojaški cesti v Lokovec. Prej pa se še pozanimam, kje je v Čepovanu žaga, iz katere — bajè — prihajajo ob velikem deževju s podzemeljsko vodo deske do Babje jame v Gorenjem Logu pri Mostu na Soči, se pravi več kot deset kilometrov z zračno črto. Čepovan pa je preveč razpotegnjen: do žage nisem prišel, potemtakem, žal, niti do tega, da bi razjasnil dvomljive prometne vezi čepovanskih desak. Nisem pa prikrajšan za »zgodovinski« Čepovan — sledi zadnje vojne se na več mestih kar same ponujajo pogledu popotnika in na vaškem pokopališču se lahko ustavim nad grobnico partizanskih junakov, o katerih sem šele čez nekaj let bral v Ukani Toneta Svetine.

In že stopam po vojaški cesti gor. Hitro se dvigam nad Čepovanski dol in nadaljujem svojo »raziskavo« te prečudne zakrasele doline od prejšnjega dne, ko sem jo gledal z druge, lokovške strani in kot fasciniran strmel vpričo njene neresničnosti ter neživljenjskosti: v dolžini več kilometrov nič gozdov, nič vode, nič ljudi, samo nekaj tu pa tam raztresenih dreves in hiš in vijugasta cestica — po nji pa se pravkar počasi počasi pomika škatlica avtobusa, prej otroška igračka kakor prometno sredstvo, toda živo po vsem videzu le je! Ta polžji premik mi je pomagal nazaj na stvarna tla, samo da prav zaradi svoje polževosti ni mogel odgovoriti na skrivnostno vprašanje, v katero smer pravza-